

Windtalkers

– navahoindianer som radiosignalister i USA:s krig mot Japan

[USA: navaho] Filmen handlar om USA:s krigsföring mot Japan under andra världskriget och hur navahoindianska "koddalare" kommer till användning i denna. Den sändes i svensk television under våren 2006.

I själva verket talade de navahoindianer som utnyttjades för militär signaltjänst under andra världskriget så vitt jag förstått helt enkelt, med vissa modifieringar, sitt eget språk i radiosignaleringen. Ett exempel: Eftersom tanks inte fanns när navahospråket uppstod kallades en sådan en "sköldpadda", och det blev då det navahoord som användes om stridsvagnar i meddelandena.

Filmen utspelar sig under 1942-43 och skildrar bland annat beohyggliga striderna på den japanska ön Saipan.

Inte minst handlar filmen om det vanliga militära dilemmat – lyda order eller inte lyda order. En av huvudpersonerna, en krigsskadad marinsoldat spelad av den märklige Nicolas Cage, har till uppgift att skydda en av två navahoindianer – spelad av Adam Beach – i sin pluton från att falla i japanernas händer. Men skulle detta ske, är hans och en av hans kollegors uppgift i själva verket att se till att indianerna dödas – vilket dessa inte vet om. Japanerna får på inga villkor ges möjlighet att ta reda på vilket kodspråk det är amerikanerna använder sig av. Om detta även var fallet i verkligheten känner jag inte till, men det förefaller inte otroligt.

Etniska klichéer

Filmen skildrar även den i själva verket spända relation som särskilt inledningsvis råder mellan navahoindianerna och de övriga USA-soldaterna. En av dem försöker hela tiden provocera och förolämpa indianerna på "ras"-grunder: "Ni ser ju ut som japaner!".

Regissören, John Woo, är av Hong-Kongkinesiskt ursprung. Värt att notera är att trots att filmen är från 2002 skildras de japanska soldaterna enbart som närmast djuriska. De tycks knappt kunna tala ens med varandra, istället utstöter de gutturala strupljud.

Några civila japaner får däremot bli medel för att visa hur vänlig den amerikanske soldaten är: Cage ger en kvinna med ett skadat barn smärtstillande tabletter. En annan amerikansk soldat ger choklad åt ett japanskt barn. Liknande scener utspelade sig i en dokumentärfilm från de amerikanska truppernas verksamhet

i Afghanistan något år senare. Godis- och medicinutdelningen är tydligen en beprövad metod. Sedan fortsätter krigandet, fånglandet eller ignorandet, gentemot vissa av de vuxna i "fiendebefolkningen".

Windtalkers är i själva verket fylld av etniska klichéer; indianerna ordnar anderiter och spelar flöjt i pauserna i krigandet, den soldat som har grekiskt ursprung vill flytta till Grekland efter kriget. Plutonchefen spelas av Peter Stormare, som fick rollen istället för Mikael Persbrandt – hur nu det kunde vara möjligt. Stormare ska hur som helst föreställa att vara skandinav, och kallas omväxlande för Vikingen, eller Hjelmstrud vilket väl ska föreställa hans riktiga namn. Riktigt absurt blir det när Stormares lunch enbart tycks bestå av en stor konservburk innehållande – just det – inlagd sill, "pickled herring", och bara det.

Det här är en film som kunnat var riktigt bra, om det inte varit för alla onödigt utdragna och våldsamma blodigheter. I lagret under de tröttsamma stridsscenerna – säkert med verklighetsförankring – har filmen ändå vissa budskap. Ett nyckelsamtal handlar om krigandets meningslöshet i sig. En av soldaterna säger vid ett tillfälle till en annan: "Ja tänk, om 50 år kanske vi sitter ned med japaner och tar ett glas och talar om hur det var förr." "Ja", svarar den andre "eller också har vi hittat på några andra att kriga med". Och så blev det ju.

Henrik Persson

Navahoindianen visar hur radiosignaleringen sköts. Bild från USA:s krig mot Japan i Stilla havet .